

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XVIII. Spiritum animatum non esse : eumque calidissimum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

gumento omnino contineri affirmat; quoniam si perforetur arteria, effluit sanguis. Aristoteles vero non solum pluribus in locis de hoc spiritu locutus est: verum etiam in cap. 1. 3. & 4. libr. 2. de animalium ortu, cum ita inesse affirmavit in animalium seminibus, ut penes ipsum tota sit vis formandi fœtum. Et in cap. 6. libr. de animalium motu, in corde alia parte, quæ cordi proportionem respondeat, illius officinam esse docuit: esseque aptissimum omnis motus instrumentum: quoniam facile in omnem partem pellitur & trahitur; estque gratis comparatione ignis, & levis comparatione cæterorum corporum. Ratio vero multiplex est. Primum quoniam visuntur in corporibus à natura fabricata aptissima ad humorem quempiam continendum vasa: neque ea corpore alio aut humore crassiore occupantur. Quid enim aliud in sinistro cordis sinu reperies? Quid in arterijs omnibus aut cerebri sinibus? Cur sinister cordis sinus arteriaque pulsent perpetuò, dexter autem sinus & vena nunquam? Deinde ubi est calor humidæque substantia, euaporatione aliquam fieri necesse est: ægète scilicet calore humidamque substantia tenuante ac resolvente. Perenni igitur nec unquam intermissa caloris actione ebullire sanguinem oportet sinibus cordis contentum, tenuari, euaporare, puriorêque illius partes à crassioribus separari. At insipienter egisset natura, si tenuissimam purissimamque substantia perire ac dissipari permisisset: nec eam, ut plurima animalium vitæ comoda allatura erat, ita & studiosissime cõgregasset & diligentissime custodisset. Quò factum est, ut duplici cordis sinu mediòque septo duplex hæc sanguinis substantia separaretur; duplicique vasorum genere, venis crassior, arterijs tenuior, ad duplex animalis bonum per vniuersum illius corpus distraheretur: crassior ad nutriendum, tenuior tã ad calorem ad singula membra deportandum vitamque in illis fouendam & conseruandam; tum ad sensum & motum omnem efficiendum. Tota porro hæc in primis necessaria naturæ cura fuit in corde. Quoniam in membro calidissimo plurima futura erat euaporatio, tenuatio maxima, sedulâque prorsus separatio: tum verò ab hoc membro ad reliqua omnia deriuari calorem oportebat. Opus igitur fuit canales quasi & vasa inde ad omnes corporis partes deduci; aliquodque subesse corpus, quo velut vehiculo calor à corde transmitteretur: hocque tenue, fluidum, ad motum promptissimum, & naturæ similitudine calori nativo amicissimum esse oportuit: substantiam inquam tenuem, calidam & humidam, quam spiritum appellamus.

Hoc ipsum plurimæ animalium operationes testantur; quarum causâ, nisi sit hic spiritus de quo est sermo, nulla planè explicari potest. Et enim ut cordis & arteriarum pulsus nunc prætermittam, pluribus post eundem demonstraturus à solo spiritu partibus illis contento & ebulliente proficisci: Neque enim crassum corpus facile moueretur, neque arteria perforata cessaret motus; nisi à tenui spiritu ageretur, isque arteria perforata euanelceret aut certè refrigeretur. Ut inquam hoc nunc prætermittam: in quoniam alio subiecto admirabilis illa feminis virtus fœ-

tuum formatrix esse possit? Quæ somni, quæ vigilia, atque à somno excitationis causâ? Somnum constat crassioribus vaporibus conciliari, qui cum caput petunt, arteriarum ac nervorum meatus occupant; spiritusque diffusionem ad organa sensuum prohibita, cõcidunt organa & omnis operatio cessat. Mox verò vaporibus illis calore solutis atque consumptis patefcunt meatus, redit spiritus, aperiantur organa, operatur sensus, vigilat animal. Ex vehementi quoque imaginatione quidpiam in aliqua corporis parte re ipsa effici non semel vidimus. Id quoniam ob causam fiat, nisi propter spiritus agitationem ad illam usque partem ad eum effectum suscipiendum dispositam? Cur quæso nerui, qui ad oculos ducuntur à cerebo, manifestè perforati & quasi terrebati visuntur; nisi ut à cerebo ad membrum illud deducant spiritum? Cur idem illi nerui copulantur & commune foramen faciunt, antequam perueniant ad oculum? Qui sit, ut altero oculorum clauso aut eruto, non minus cernamus, quam cum utroque vteremur? An non ea est cautâ, quòd tantundem spiritus ad vnicuique oculum transmittitur, quantum ad vtrumque antea mitteretur? Hanc enim solam esse causam viri sapientes definierunt: Ad extremum post diurnam contemplationem aliamque mentis agitationem videmus nobis vacuum quasi habere caput membraque omnia penè exhausta & arterias exinanitas: non aliam sanè ob causam, nisi quòd spiritus multus consumptus sit. Interdum etiam velut tinnitum quandam sentimus in capite, propter eiusdem spiritus siccationem: aliaque id genus plura obseruamus.

Sed contemnendum non est medicorum decretum. Illi morbos quosdam esse statuunt ex sola spiritus læsione aut inopia profectos. Fit enim quispiam interdum cæcus, aut in eo saltem actionis genere imbecillus & mancus; nec vlla organi alteriusve corporis partis cernitur læsio: cogimurque affirmare propter nimiam humorum siccitatem id euenire, quæ liberam spiritus ad membrum illud humectandum transmissiõnem prohibet. Ephemeram quoque febrem in spiritu esse definiunt, absque humorum putredine in embriue inflammatione; ut in 2. libr. de crisis cap. 13. Galenus loquitur. Sed iam naturam illius accuratè magis examinabo.

SPIRITVM ANIMATVM NON esse; eumque calidissimum.

CAPVT XVIII.

Abet quidem spiritus hic meliorem, quam elementa, substantiam: & tenuissimus cum sit, facile animati corporis partes omnes peruadit. Animatus tamen non est. Neque enim potest quidquam animatum esse, quòd viuientis & animati corporis pars non sit. Quoniam anima est actus corporis vniuersi ut ex omnibus suis partibus coagmentatur. Iam spiritum corporis partem non esse, ex his potest intelligi. Primum is perpetuò fluit & refluit, in omnèsque horas mutatur;

Somnium excitationis causâ.

Phantasia vis in corpore.

Cur non minus uno quàm duobus oculis cernamus.

Spiritum animatum non esse.

nec certum vnam locum aut situm tenet in corpore; quemadmodum omnes ex partes, quæ propterea inter partes censentur, quòd alicubi determinatè, sursum aut deorsum, dextrorsum aut sinistrorsum, ante aut retro, interius aut exteriùs, corpori consistendo adsunt. Sed ipse vagus totum percurrit corpus, ad omnes illius partes fouendas, conferuandas, & vt quæque suæ naturæ & conditioni conuenienter operetur. Deinde nullam habet innatam sibi temperationem, sicut habent omnes partes: sed quidquid est, habet à sanguine, ex quo actione caloris immediatè resoluatur. Immo nil aliud est, quàm purissimus ac tenuissimus sanguis: cuius comparatione eodem modò se habere videtur, quo ad aquam & B terram se habet halitus ille duplex, humidus & ficcus; qui ex hoc inferiori globo calore solis eleuatur. Sic enim spiritus calore cordis, quod instar solis est in animali, extenuato sanguine separatur. At sanguinem anima præditum non esse copiosè alibi demonstrabitur: neque igitur spiritus anima frui potest. Si enim is haberet animam, semen quoque animatum esset, quod tum spiritu constat, tum regitur: semen autem omni caret anima.

Spiritus esse calidissimum.

Nunc illud cognoscere oportet: spiritum hunc erit inanimatus sit, aduentitio tamen & à corde hausto calore calidum omninò esse: immò corum omnium, quæ sunt in corpore, calidissimum. Omnium namque tenuissimum est & rarissimum: idque non iuapè & naturali conditione, sed caloris opera atque industria, cuius est mirus & singularis effectus: maximè cum ex calido item sanguine gignatur & calidissimo membro vasisque densitissimum corde & arterijs contentus optimè foueatur. Accedit, quòd totus ferè calor, qui à corde in reliqua membra transfunditur: cum hoc spiritu distribuitur. Quare cum is vehiculum, sit & subiectum totius penè influentis caloris, qui toto animalis corpore continetur, calidissimum omninò sit oportet; maioreque calore astuans, quàm ea omnia quæ ab ipso calore hauriunt. Est etiam vnicum & singulare instrumentum operationum, si non omnium, certè plurimarum: sensus inquam & motus; eaque primo calore indigent. Neque longiore opus est probatione; cum vel ipse tactus optimus huius rei iudex maiorem multò in arterijs, quàm in cæteris partibus calorem persentiat.

Duo duntaxat sunt, quæ rem hanc in dubium vocare possint. Alterum est flaua bilis: quam Galenus in 1. lib. de arte curatiua ad Glauconem ca. 9. humorem esse scripsit omnium, qui sunt in corpore, calidissimum. Alterum cor; quod calidissimum esse constat fontemque caloris.

An flaua bilis calidior.

Sanè Galenus, dum de flaua bili ita pronuntiauit solos humores considerauit; & eos inter se comparans calidissimum omnium esse biliosum verè affirmauit. Qui si cum spiritu quoque comparetur, non est quidem intensiore qualitate calidior: sed cum adustionem habeat & siccitatem fociam, quæ caloris veluti lima est, calidior ex operatione iudicatur. Habet enim is humor mordacitatem quandam. Spiritus autem calor, vt focium habet humorem, sic benignior est & suauior. Nam tum ex sanguine, humida materia, gignitur: tum eam conditionem postulat finis,

A propter quem à natura comparatus est. Siquidem & animalium vita calore & humido sustentatur & regitur: & operationes sensus ac motus calore & humore optimè perficiuntur. Video etiam medicos consentire, in corpore sano & quàm optimè temperato spiritum esse flaua bili calidiorem posse tamen nonnunquam tam vehementer aduri choletam, vt magis, quàm spiritus, incalescat.

In corde autem vel innatam vel influentem temperationem considerare possumus. Si sola illius caro, quoad innatam elementorum temperationem spectetur, maior sanè est calor spiritus. Ea namque terra prioris est, dura, grauis, & frigida. Quòd si influens quoque temperatio accipitur, adsciscaturque natiuus calor, qui membro illi inest, quatenus animatum: quidquid alij complures dicant, equidem maiorem cordi calorem inesse concedo. Quoniam vt omnis caloris fons est, & velut focus & lares in animali, quemadmodum Aristoteles loquebatur, sic in eo spiritus ipse gignitur. Qui cum animatus non sit, nullo sibi inito calore calet; sed eo solo, quem à corde, in quo genitus est, accipit: multò igitur calidius necesse est esse cor. Et ideò calorem habet permanentem & ad modum habitus, sicut cætera membra animataque partes. Spiritus vero transeunt duntaxat & ad modum dispositionis: cum non solum vt sit, sed etiam vt conferuetur calidus à corde semper pendeat.

An calidior corde.

Sic igitur se res habet. Cor calidissimum omnium est & velut fons, qui calorem suum in alia omnia effundit. Cæteræ partes exiguum calorem habent, qui accipit ad vitam nec ad operandum satis sit. Inter hæc medius est spiritus, qui calorem à corde acceptum ad singulas partes reliquas deriuat. Et cor quidem permanentem duntaxat & propriū calorem habet: partes autem reliquæ tum propriū aliquem & permanentem tum aduentitium alium & fluentem: spiritus proprium & permanentem nullum, sed aduentitium solum: quem non propter se accipit, sed vt ad alias partes deportet. Duplicique potissimum qualitate, calore & humore, quarum alteram habet ab efficiente causa, alteram à materia, ex qua gignitur, tota illius temperatio continetur.

Ve calor in omnibus partibus se habeat.

Spiritus temperatio.

DE DVPLICI SPIRITV,
innato & influente: cuiusque restauratio.

CAPVT XIX.

Eterum dum huiusce spiritus originem intuemur, duplicè eum distinguimus. Alterumq. innatum & membris insitum appellamus; quod non per vllam caloris actionem illi adueniat, sed simul nascatur cum singulis. Quippe singulis, quòd animata sine caloreque ad operandum egeant, inseruit natura spiritum quendam, quo tum eorum vita consisteret, tum fieret operatio: maximè verò cordi tanquam præcipuo membro. Alterum influentem & aduentitium dicimus, quòd noua caloris actione excitatus ad illi prioris conferuationem & perfectionem à corde

Spiritus simplex.

carctis